

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Lahti University of Applied Sciences

Työkalu toisen asteen opettajille

Ryhmäyttämistä tukevan oppaan toteuttaminen – RTO

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalia
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagoginen lapsi ja nuorisotyö
Opinnäytetyö
Syksy 2013
Jussi Leinonen
Sami Tirkkonen

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan Koulutusohjelma

LEINONEN, JUSSI: Työkalu toisen asteen opettajille
TIRKKONEN, SAMI Ryhmyttämistä tukevan oppaan toteuttaminen – RTO

Sosiaalipedagogisen lapsi- ja nuorisotyön opinnäytetyö, 21 sivua, 2 liitesivua

Syksy 2013

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön aiheena oli ryhmyttämistä tukevan oppaan tuottaminen toisen asteen ammattikoulun opettajille. Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena opinnäytetyönä yhteistyössä Päijät-Hämeen hyvinvoivat äijät -hankkeen kanssa. Nuoret miehet ovat tutkimusten mukaan syrjäytymässä ja vaikeasti saavutettava kohderyhmä. Opinnäytetyön aihe on ajankohtainen, sillä vuonna 2009 ammattikoulun lopetti kokonaan noin 8,5 % kaikista opiskelijoista.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa materiaalia toisen asteen ammattikouluopettajien käyttöön, jotta he voisivat ryhmyttää opiskelijoitaan. Opas rakentuu harjoitteista, joilla tuetaan ryhmyttämistä, sekä ohjeistuksesta, kuinka toimia ohjaajana. Lisäksi opas esittelee ryhmänkehityskaaren teoriaa sekä tarjoaa tietoa osallistujien rooleista ryhmässä.

Tuottamamme opas toimii työvälineenä toisen asteen ammattikoulun opettajille Salpauksessa sekä muille Päijät-Hämeen hyvinvoivat äijät -hankkeen yhteistyökumppaneille. Ammatillisilta ja kohderyhmältä saatu palaute korostaa oppaan ytimekkyyttä ryhmyttämisen tukemisen apuvälineenä.

Opinnäytetyö koostuu teorian tiedon avaamisesta sekä oppaan kirjoittamisprosessista ja arvioinnista.

Asiasanat: Harjoitteet, Ohjaaja, Opas, Ryhmyttäminen, Ryhmä

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

LEINONEN, JUSSI: Tool for teachers in secondary school
TIRKKONEN, SAMI Producing a guide to support group development

Bachelor's Thesis in Social Services 21 pages, 2 pages of appendices

Autumn 2013

ABSTRACT

The subject of the thesis was to create a guide to support grouping for vocational school teachers. This Bachelor's thesis was conducted as a functional study as part of Päijät-Hämeen hyvinvoivat äijät project. Studies show that young men have a great risk of social exclusion. In the year 2009, 8.5% of all students in vocational schools dropped out. This Bachelor's thesis can therefore be considered topical. The purpose of this thesis was to produce a guide for vocational school teachers to use in grouping. The guide consists of exercises that support group development and of instructions on how to facilitate grouping. Additionally, the guide introduces the theory of group development and the various roles of group members.

Our guide is intended as a tool for the Salpaus learning centre teachers and other partners of the Päijät-Hämeen hyvinvoivat äijät project. The feedback that we received from professionals working in the field of group development described the guide as a valuable tool in grouping.

This thesis consists of the introduction and analysis of theoretical knowledge, description of the writing process and evaluation of the guide.

Key words: Exercise, Facilitator, Guide, Grouping, Group

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	RYHMÄPROSESSI	3
2.1	Ryhmä	3
2.2	Ryhmän kehityskaari	4
2.3	Ryhmän rakenne	5
2.4	Ryhmän jäsenten rooli	6
2.5	Vuorovaikutus ryhmässä	7
3	RYHMÄYTTÄMISTÄ TUKEVA OHJAAMINEN	8
3.1	Turvallinen ryhmä	8
3.2	Ryhmän huomion kiinnittäminen	9
4	RYHMÄYTTÄMISTÄ TUKEVAT HARJOITTEET	10
4.1	Tutustumisharjoitteet	10
4.2	Itsensä ilmaisutehtävät	11
4.3	Luottamustehtävät	11
4.4	Kommunikaatiotehtävät	11
4.5	Ongelmanratkaisutehtävät & yhteistyöharjoitteet	12
4.6	Harjoitteiden kehittäminen	12
5	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	13
5.1	Opinnäytetyön prosessi	13
5.2	Oppaan rakenne	14
5.3	Arviointi	15
6	POHDINTA	17
6.1	Aikataulun toteutuminen	17
6.2	Opas	18
6.3	Opinnäytetyön kirjoitus prosessi	19
6.4	Jatkotutkimukset ja kehitysajat	20
	LÄHTEET	22
	LIITTEET	25

1 JOHDANTO

Vuonna 2009 ammattikouluopinnot keskeytti 8,5 % oppilaista, mikä on 1,3 % vähemmän kuin edellisellä vuonna. Kuitenkin ammattikoululaisten keskeytysprosentti on suurempi kuin millään muulla koulutusasteella. (Tilastokeskus 2009.) Ensimmäiset viikot opiskelun alkaessa ovat erityisen tärkeitä, sillä silloin tärkeitä ovat opiskelijan saamat onnistumisen kokemukset eikä niinkään opetuksen painottaminen (Sievilä 2013). Vertaisoppilailla on suuri merkitys hyvinvoinnissa, sillä he voivat auttaa ja tukea opiskelussa (Metso 2008, 54). Ryhmätyöskentely ja yhteisöön kuulumisuus ovat tärkeitä voimavaroja koulutyössä jaksamisessa. Tukemalla ryhmäprosessin etenemistä voidaan ennaltaehkäistä poissaoloja, opinnoissa jälkeen jäämistä sekä keskeyttämistä, sillä tiiviissä ryhmässä opiskelijat tukevat toinen toisiaan (Haapanen, Hakosalo, Kähkönen & Vääränen 2010, 6). Oma kiinnostuksemme ryhmäytymiseen antoi meille selkeän vision opinnäytetyön tekemiseen. Opinnäytetyön toimeksiantajana ja yhteistyökumppanina toimi Päijät-Hämeen Hyvinvoivat Äijät -hanke, jonka projektipäällikkönä toimii Jarkko Tuominen. Hankkeen päämääränä on parantaa nuorten miesten hyvinvointia, sillä se on tällä hetkellä huolestuttavassa tilassa. Hyvinvointilaitoksen teettämän tutkimuksen mukaan toisella asteella opiskelevilla pojilla on vaikeuksia sosiaalisissa taidoissa. He ovat myös vaikeasti tavoitettava ryhmä, joten apu erilaisissa moniongelmaisissa tilanteissa ei aina löydy heidän luokseen. Esimerkiksi erilaisia mielenterveysongelmia ei huomata riittävän ajoissa, vaikka ne varhaisella puuttumisella olisivat ennaltaehkäistävässä. (Stengård, Appleqvist-Schmidlechner, Upanne, Parkola & Henriksson 2008, 13–14.) Verrattuna nuorten tyttöjen hyvinvointiin poikien hyvinvointi on hälyttävän heikko, minkä vuoksi hanke yrittää kehittää uusia motivoivia keinoja hyvinvoinnin parantamiseksi. (Päijät-Hämeen Hyvä -hanke 2011; Kilpinen 2010.)

Hanke pyrkii parantamaan sosiaali-, terveys- ja liikunta-alojen ammattikorkeakouluopiskelijoiden mahdollisuuksia tukea ja edistää nuorten miesten hyvinvointia. Opinnäytetyön valmistumisaikana Lahden ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysala, Haaga-Helian ammattikorkeakoulun Vierumäen yksikkö sekä Liikuntakeskus Pajulahti tekivät yhteisiä projekteja koulutuskeskus Salpaukseen. Pyrkimyksenä oli luoda oppimisprojekteja, joissa

opiskelijat pääsevät konkreettisesti tekemään työtä nuorten miesten terveyden hyväksi. (Päijät-Hämeen Hyvä – hanke 2011.)

Ryhmäytymisen tukeminen on sekä ennaltaehkäisevän toiminnan että varhaisen puuttumisen muoto (Haapanen ym. 2010, 14). Ryhmäyttämässä vaikutetaan ryhmän jäsenten keskinäiseen vuorovaikutukseen, luottamukseen sekä viihtyvyyteen, niin sanottuun me-henkeen. Ryhmäytymisen avulla pyritään sitomaan opiskelija kouluun ja ryhmään paremmin, mikä lisää turvallisuuden tunnetta. Tällä taas on suoraan verrannollinen vaikutus motivaatioon, aktiivisuuteen ja ryhmässä viihtymiseen. (MAST – maakunnallinen ohjausmalli 2011; Opetushallitus 2010b.)

Oppaan tavoitteena on valmistaa hyvä ja selkeä opas ryhmäytymisen tukemiseen. Opas tarjoaa hyvän rungon ryhmän kanssa työskentelyyn sekä antaa ohjeita siitä, kuinka ohjaaja voi tukea ryhmän yhteishenkeä. Ammatillisesti selkeää, harjoitteiden ja persoonallisen ohjaustaidon kehittämiseen pyrkivää opasta ei ole tarjolla. Sellaisen oppaan luodaksemme meidän on tutustuttava ryhmäprosessiin ja ryhmän sisäisiin elementteihin.

Ohjaajan tulee pystyä luomaan uusia harjoitteita ja kehittämään vanhoja. Omaksuessaan harjoitteet ohjaaja kykenee reagoimaan tilanteisiin nopeasti sekä muuttamaan niitä tilanteiden vaatimalla tavalla. (Kataja, Jaakkola & Liukkonen 2011, 27.) On siis tärkeää avata tämän opinnäytetyön avulla, kuinka ryhmäyttämistä edistäviä harjoitteita voidaan sekä luoda että kehittää.

2 RYHMÄPROSESSI

Ihmisellä on sosiopsykologisesti ajatellen perustarve kuulua ryhmään. Ryhmään kuuluminen auttaa ihmistä selviytymään, kasvattamaan jälkeläisiä sekä hankkimaan ruokaa ja suojaa. Tämä tulkinta viittaa ihmisen evoluutioon. Ihmisellä on psykologinen tarve ihmissuhteisiin. Jäsenyys auttaa oman identiteetin muodostamisessa sekä tarjoaa sosiaalisen perustan ihmiselle. (Kuusela 2007, 72–73.)

Ryhmäyttäminen on pitkäkestoinen prosessi, joka alkaa ryhmän muodostumisesta ja kestää, kunnes ryhmä hajoaa. Ryhmäyttämisessä keskitytään ryhmän jäsenten keskinäiseen vuorovaikutukseen, luottamukseen sekä viihtyvyyteen, niin sanottuun me-henkeen. Ryhmäytymistä tapahtuu aina, vaikka siihen ei tietoisesti pyrittäisikään, mutta ryhmäyttämistä voidaan myös käyttää työkaluna ja tukemaa ryhmän kehitystä. (MAST – maakunnallinen ohjausmalli 2010.)

2.1 Ryhmä

Ryhmä eroaa sattumanvaraisesta ihmisjoukosta koon, tarkoituksen, vuorovaikutuksen, sääntöjen, rajojen, työnjaon, johtajuuden ja roolien avulla. Näin ollen ryhmäksi ei määritellä vain sattumalta samassa paikassa ja ajassa kokoontuvia ihmisiä. Normaalisti ryhmän koko on 2–20 henkilöä. (Niemistö 2007, 16; Kuusela 2007, 68–69.) Kouluolosuhteissa ryhmällä tarkoitetaan luokkaa, jolloin toiminnalla on selkeä alku ja loppu. Koululuokka rakentuu opiskelijoista, joiden tavoite on valmistua ammattiin. Ryhmää koskevat sekä koulun säännöt että ryhmän kesken yhteisesti sovitut säännöt. (Opetushallitus 2010b; Tuominen 2013.) Nykyään koulut suuntautuvat aikaisempaa luokattomampaan opetukseen, jolloin opiskelijat itse voivat valita oppiaineitaan. Tämä aiheuttaa suurta kurssien vaihtuvuutta, joka on haasteellista ryhmäyttämisessä (Tuominen 2013).

Kun ihmisjoukko omaksuu yhteiset tavoitteet, muodostuu ryhmä. Tavoite voi olla pitkä- tai lyhytaikainen, yksinkertainen tai monitasoinen määränpää. Ryhmäläisten pitää olla keskenään vuorovaikutuksessa, ja jokaisella tulee olla

käsitys siitä, ketkä kuuluvat ryhmään ja ketkä eivät. Useimmat ihmiset kuuluvat moniin eri ryhmiin. (Kopakkala 2005, 38.)

Ryhmä on yksikkönä jatkuvassa muutoksessa ja kehittyy koko olemassaolonsa ajan. Toiminnasta ja kehityksestä on löydettävissä toistuvia käyttäytymismalleja, joiden avulla ryhmän toimintaan voidaan vaikuttaa ja sen tekemisiä voidaan ennakoita. (Kopakkala 2005, 38.) Ryhmän jäsenet ovat myös jatkuvassa muutoksessa ryhmän sisällä, sillä heidän roolinsa ryhmässä kehittyy ja muuttuu tilanteiden tuomien kokemusten kautta. Roolit määrittävät jokaiselle yksilölle paikan ryhmässä, ja niiden ansiosta sosiaalinen elämä on hallittavissa. (Kopakkala 2005, 54–56.) Ryhmäyttäminen voi auttaa ja tukea yksilöä löytämään paikkansa ja roolinsa ryhmän sisällä. Ryhmäyttämistä voidaan toteuttaa erilaisin tehtävin ja harjoittein, joissa ryhmän luottamus, keskinäinen tuntemus, turvallisuus ja vuorovaikutus kasvavat ja kehittyvät. (Jauhiainen & Eskola 1994, 15.)

2.2 Ryhmän kehityskaari

Ryhmän elinkaaresta keskusteltaessa sosiaalipsykologit käyttävät yleisesti Tuckmanin (1965) viiden vaiheen kehityskaarta. Kaikkia vaiheita kaikki ryhmät eivät koskaan saavuta, vaan osalta jää joitain vaiheita pois. Osa ryhmistä ei aina myöskään etene lineaarisesti kehityskaaren mukaan, vaan toisinaan ryhmä voi mennä kehityksessä taaksepäin. (Kataja ym. 2011, 24; Pennington 2005, 72–74.)

Muodostumisvaihe (*Forming*) on ryhmän kehitysprosessin alku, jossa tutustutaan toisiin ja luodaan sääntöjä ryhmälle. Ryhmän muodostuessa ryhmän jäsenet hakevat paikkaansa ryhmässä, ja myös ryhmän ulkoinen imago hakee paikkaansa. (Tuckman 1965; Kataja ym. 2011, 24–26; Niemistö 1998, 160.) Kuohuntavaihe (*Storming*) sisältää usein ristiriitatilanteita, joissa tunteet pääsevät valloilleen ja esiintyy tyytymättömyyttä. Tässä vaiheessa ryhmän jäsenet usein myös ihmettelevät, mihin alun hyvä ryhmähenki on kadonnut. Ryhmän johtajuus voi olla koetuksella ja uusia johtajia nousee ryhmästä. (Tuckman 1965; Kataja ym. 2011, 24–26; Niemistö 1998, 161.)

Yhdenmukaisuusvaihe (*Norming*) on yhteisöllistymistä. Tässä vaiheessa ryhmä löytää enemmän yhteistä toiminnan pohjaa, jossa kaikilla on omat roolit. Palataan usein alussa luotuihin sääntöihin ja pyritään käsittelemään kuohunnassa valloilla olleita asioita. (Tuckman 1965; Kataja ym. 2011, 24–26; Niemistö 1998, 161.)

Toimivan työskentelyn (*Performing*) vaihe on nimensä mukaan vaihe, jossa työskennellään tehokkaasti ryhmän tavoitteiden saavuttamiseksi. Usein tässä vaiheessa ryhmä toimii parhaiten ja kaikki tietävät roolinsa ryhmässä. (Tuckman 1965; Kataja ym. 2011, 24–26; Niemistö 1998, 161.)

Viimeisenä on lopettamisvaihe (*Adjourning*), sillä suurin osa yhdessä työskentelevistä ryhmistä loppuu aikanaan. Yleensä lopettamisen ohessa arvioidaan saavutuksia ja hyvästellään ryhmän jäsenet. Monesti lopettamisvaihe on hyvin tunnepitoinen. (Tuckman 1965; Kataja ym. 2011, 24–26; Niemistö 1998, 162.)

Vakiintunut ryhmäkin voi joutua palaamaan ryhmän kehityskaaren aiempiin vaiheisiin, kun olosuhteet muuttuvat. Näitä muutoksia voivat olla ryhmään liittyvät uudet jäsenet, jotka luovat painetta olevassa oleville jäsenille. Tällaiset muutokset seikat voivat johtaa ryhmänjäsenen roolin muuttumiseen. (Pennington 2005, 93.)

2.3 Ryhmän rakenne

Ryhmäkäyttäytymistä voidaan Penningtonin (2005) mukaan tarkastella neljältä eli kannalta: koheesion, normien, statuksen ja roolien. Ryhmän rakenne käsittelee sen jäsenten välisiä suhteita sekä käyttäytymissääntöjä, jotka luovat ryhmälle mahdollisuuden toimia.

Koheesio eli ryhmän kiinteys kertoo, miten hyvin ryhmän jäsenet tuntevat ja hyväksyvät toisensa ja miten vahvasti he ovat yhtä mieltä toistensa kanssa. Koheesio liitetään myös vahvasti solidaarisuuteen, ryhmähenkeen sekä niin sanottuun me-henkeen (Ahokas ym. 2010, 199). Se kertoo myös, kuinka samanlaisia ryhmän jäsenten prioriteetit ja tavoitteet ryhmän sisällä ovat sekä

kuinka paljon ryhmän jäsenet itse myötävaikuttavat näiden saavuttamiseen. (Pennington 2005, 83–84.)

Ryhmänormit eli säännöt, joiden varassa ryhmä toimii, ovat yleensä epävirallisia. Niiden noudattamista vaaditaan ryhmänjäsenyyden ylläpitämiseksi. Normit vaikuttavat ryhmän toimintaan, arvoihin sekä päätöksentekoon. Ryhmässä toimimisen on todettu luovan sosiaalista painetta työskennellä samalla tavalla kuin muut ryhmässä. Mikäli ryhmän normit ovat vakiintuneita, on niiden muuttaminen vaikeaa. Jos ryhmä kuitenkin itse kokee, että normit eli säännöt eivät toimi, niitä pyritään muuttamaan. (Pennington 2005, 85–87.)

Status kertoo yksilön asemasta ryhmässä tai organisaatiossa. Virallinen status voi poiketa sisäisestä hierarkiasta sekä asemasta. Jokaisella ryhmän jäsenellä on jonkinlainen status ryhmässä, joka määrittelee myös hänen rooliaan ryhmän toiminnassa. Näin ollen status ja roolit ovat hyvin sidoksissa toisiinsa. Molemmat asettavat odotuksia ryhmän jäsenelle sekä kuvaavat hänen toimintaansa. (Pennington 2005, 88–91.)

2.4 Ryhmän jäsenten rooli

Jäsenten tulee sitoutua ryhmä toimintaan, jotta ryhmäytymistä voidaan tukea. Ryhmän jäseniä tulee kehottaa hyppäämään mukaan toimintaan eikä pyrkiä passiivisuudellaan estämään sitä. Ryhmäyttäminen on toimintaa, joka tehdään ryhmän jäseniä varten. Tärkeintä ryhmän jäsenille on, että he saavat nauttia ja pitää hauskaa. (Leskinen 2009, 19; Opetushallitus 2010a; MLL 2012, 7–8; Leskinen 2009, 19.) Mitä turvallisemmaksi yksilö kokee oman asemansa ryhmässä, sitä avoimemmin hän pystyy siinä olemaan ja toimimaan. Ryhmä antaa tukensa, jotta yksittäinen jäsen pystyy voittamaan edessä olevan haasteen. (MLL 2012, 4; Aalto 2004, 15.)

2.5 Vuorovaikutus ryhmässä

Kommunikointi ryhmässä koostuu puheesta, eleistä ja reaktioista toisiin ryhmäläisiin. Tarkkailtaessa kommunikaatiota seurataan, kuka toimii mitenkin kenen kanssa. Yleisimpiä kommunikaatiotoimintamalleja ryhmissä ovat verkkomainen, ketjumainen tai tähtimäinen kommunikaatio. Verkkomaisessa kommunikaatiossa kaikki viestivät toisilleen, ketjumaisessa viestitään aina seuraavalle jonossa ja tähtimäisessä kommunikaatiossa viestitään aina yhdelle. Ryhmän kommunikaatorakenne voi vaihdella demokraattisesta autoritääriseen: kuinka ryhmä toimii ongelmatilanteissa? Päittääkö yksi henkilö koko ryhmän puolesta, vai tehdäänkö päätös yhteistuumin? (Niemistö 1998, 117.)

3 RYHMÄYTTÄMISTÄ TUKEVA OHJAAMINEN

Opinnäytetyön tuotoksena on ryhmäyttämistä tukeva opas, joka on suunnattu ammattikoulun opettajille. Työssään opettajat toimivat ryhmissä ohjaajina. Ohjaajina heidän tulee tuntee harjoitteet sekä tarkkailla oppilaita harjoitteiden aikana pystyäkseen paremmin purkamaan toimintaa.

Ohjaajan tulee toimia omalla persoonallaan ja olla aidosti läsnä. Tärkeää on, että ohjaajalla on aikaa ryhmälle. (Tuukkanen 2013.) Hyvän ohjaajan tulee hallita harjoitteiden omaksuminen, ryhmän motivointi, havainnointi sekä tilanteisiin mukautuminen (Peavy 2006, 35). Havaitsemisen suhteen ohjaajan on myös tehtävä itselleen selväksi, missä roolissa havaitsee. Toimiiko havainnoiva ohjaaja toimintaan osallistujana vai ulkopuolelta? (Pennington 2005, 32–33.) Ohjaajan tehtävä on ryhmäyttämisen alussa luoda ryhmän kanssa säännöt, joiden puitteissa toiminta tapahtuu (Tuominen 2013).

Ohjaajan tulee luoda ryhmälle mielekkäitä ja sopivan haastavia harjoitteita niin, että ne tarjoavat kaikille onnistumisen kokemuksia. Hänen on myös hyvä huomioida, että epäonnistuminen harjoitteissa on täysin luonnollista ja hyväksyttävää. Epäonnistuneen tehtävän jälkeen ohjaajan on hyvä tuoda ryhmän tietoisuuteen ne ryhmään liittyvät seikat, jotka johtivat epäonnistumiseen. (Opetushallitus 2010a.)

Harjoitteiden pohjalta ohjaajan tulee tehdä havaintoja, joihin harjoitteiden jälkeinen purku perustuu. Voidaan todeta, että jokainen havainnoitsija eli ohjaaja tekee omia tulkintojaan. Tämä ei tee havainnoista yhtään huonompia, mutta on otettava huomioon, että useampi havainnoitsija voi samassa tilanteessa keskittyä eri asioihin. (Kopakkala 2011, 22.)

3.1 Turvallinen ryhmä

Ohjaajan tulee luoda ryhmätoiminnalle turvallisuuden tunne, joka johtaa turvalliseen ryhmään. Turvallisella ryhmällä tarkoitetaan yksilön ja ryhmän tilaa, jossa on ihmisen minuutta uhkaavia tekijöitä mahdollisimman vähän. Uhkaavia tekijöitä ovat arvottomuuden tunne, häpeä, pelko sekä syyllisyys. (Aalto 2004, 15.) Turvallisessa ryhmässä on helpompi kokeilla ja omaksua uusia ajatus- ja

käyttäytymismalleja, sillä ryhmä kannustaa jäseniään kokeilemaan ja yrittämään uusia asioita. Ryhmän kautta on myös helpompi muuttaa ihmisen ajattelua, asenteita ja käyttäytymismalleja: jäsenyys ryhmässä nopeuttaa muutosprosessia, kun yksilöllä on vertaisia, joiden kautta asiaa peilata. (Aalto 2004, 150.)

Turvallisessa ryhmässä toimiminen antaa pohjan erilaisten elämäntaitojen oppimiselle, niin arvo-, asenne- kuin tunnetasollakin. Turvallinen ryhmä edistää myös tiedollista oppimista. Tällaiset olosuhteet tukevat ryhmää toimimaan myös vaikeissa asioissa, kuten ristiriitatilanteissa ja niiden selvittämisessä (MLL 2012, 16). Usein oppiminen tapahtuu paremmin tekemällä kuin kuuntelemalla, sillä tieto itsessään harvoin muuttaa asenteita tai käyttäytymismalleja. Toiminnallisuudella luotu ryhmän turvallisuus on laaja-alaisempi kuin verbaalisin keinoin luotu, sillä toiminnalliseen turvallisuuteen kuuluu myös elekielellä ansaittu turvallisuus. (Aalto 2004, 149.)

Hyvinvoinnin ja oppimisen kannalta on tärkeätä, että oppilas kokee ryhmänsä turvalliseksi. Turvallisuuudella tarkoitetaan oppilaan subjektiivista kokemusta siitä, onko omassa ryhmässä hyvä olla. MLL 2012, 4). Kun avoimuutta ei käytetä väärin hyväksi, vaan antaudutaan ryhmän luottamuksen varaan, voidaan puhua molemminpuolisesta luottamuksesta. Molemminpuolinen luottamus herättää ihmisissä turvallisuuden tunnetta. (Aalto 2004, 16.)

3.2 Ryhmän huomion kiinnittäminen

Ohjaajan tulee pystyä kiinnittämään ryhmän huomio itseensä sekä motivoida ryhmää kuuntelemaan asiaansa. Apuna voidaan käyttää monia erilaisia keinoja, muun muassa ANSVA:a. ANSVA on lyhennelmä sanoista *attention*, *need*, *satisfaction*, *visualisation* ja *action*. Ohjaajan on ensimmäisenä saatava ryhmän huomio eli *attention*. Tämän jälkeen on kerrottava ryhmälle toiminnan tarve eli *need* ja kuinka tarpeeseen voidaan vastata eli *satisfaction*. Ohjaajan tulee kuvailla, kuinka asia voidaan ratkaista, sekä mitä hyötyä ratkaisemisesta olisi, eli *visualisation*. Toimintavaiheessa ryhmä alkaa toteuttaa tehtävää – *action*. (Jyväskylän yliopisto Kielikeskus 2013.)

4 RYHMÄYTTÄMISTÄ TUKEVAT HARJOITTEET

Harjoitteet ovat ryhmäyttämistä tukeva menetelmä. Niillä luodaan tekemisen kautta tilanne, jossa voidaan harjoitella haluttuja ryhmätoimintoja. Harjoitteiden tarkoitus on antaa ryhmälle kokemuksia ja ohjaajalle tilaisuus tarkastella tavoitteiden mukaisia toimia.

Ennen harjoitteita ohjaajan tulee kertoa ryhmälle tehtävän kuvaus sekä harjoitteen toiminnallinen tavoite eli valmisteluvaihe. Ryhmän kehitysvaiheen tavoitteet sekä niiden arviointi ovat pääasiallisesti vain ohjaajan tiedossa. Harjoitteiden aikana ohjaajan tärkein rooli on tarkkailla ryhmän toimintaa ja kerätä itselleen havaintoja. Näihin havaintoihin perustuu harjoitteen purku. Harjoitteen aikana pitää antaa ryhmälle vapaus toimia itsenäisesti tehtävän kuvauksen mukaisesti. (Kataja ym. 2011, 34–41.) Harjoitteiden jälkeen tilanne tulee purkaa ryhmän kanssa. Yhteisen keskustelun kautta voidaan pohtia, missä onnistuttiin ja missä ei. (Leskinen 2009, 17–18.) Näin ryhmä pystyy oppimaan oman kokemuksensa sekä saadun palautteen kautta. Harjoitteiden jälkeen tilannetta voidaan avata erilaisin menetelmin. Voidaan käyttää esimerkiksi toiminnallisia tai draamallisia menetelmiä. Yleisesti käytetty menetelmä on ”fiilis-jana”, jossa erilaisilla väittämillä haetaan osallistujien oma kokemus janaalla. (Kataja ym. 2011, 42–43.)

4.1 Tutustumisharjoitteet

Tutustumisharjoitteista puhuttaessa käytetään termiä *ice break*, joka kuvaa sitä, kuinka rikotaan alkujännityksen luomaa jäätymistä ja alkujännityksen karistamista. Harjoitteet ovat ongelmanratkaisutasoltaan vaatimattomia ja kestoltaan lyhyitä leikkejä. Tyypillinen esimerkki on pelastuslauttatehtävä, jossa ryhmä seisoo kohtalaisen lähellä toisiaan, sanomalehdistä kootun lautun päällä odottamassa pelastusvenettä. Samaan aikaan hai eli ohjaaja alkaa kierrellä lauttaa ja repiä lauttaa yhä pienemmäksi. Ryhmän tehtävä on koettaa pysyä lautalla mahdollisimman pitkään, tukien toisiaan ja estäen lautalta tipahtamista (Räty 2011, 76; Kataja ym. 2011, 50.) Ice break -harjoitteilla pyritään luomaan pohjaa vuorovaikutukselle ryhmässä.

4.2 Itsensä ilmaisutehtävät

Nämäkin ovat erilaisia tutustumisharjoitteita, jotka nimensä mukaisesti vaativat itseilmaisua. Ilmaisutehtävät ovat vaatimustasoltaan kohtalaisen helppoja sekä usein myös täynnä huumoria ja hauskuutta. Esimerkkinä tästä tehtävälajikkeesta ovat erilaiset pantomiimit, ryhmän jäsenistä muodostetut tilataideteokset tai laululeikit. (Räty 2011, 76; Kataja ym. 2011, 67.) Itsensä ilmaisu parantaa ryhmässä käytävää vuorovaikutusta ja parantaa ryhmän koheesiota sekä toisten hyväksymistä.

4.3 Luottamustehtävät

Perinteisesti tähän kategoriaan on yhdistetty tehtäviä, jotka vaativat oman, lähinnä fyysisen turvallisuuden uskomista muun ryhmän käsiin. Usein luottamustehtäviä on ohjattu sillä olettamuksella, että ryhmän luottamus kasvaa samalla myös psyykkisellä tasolla. Usein käytetty harjoite luottamuksen rakentamiseen on parikaatuminen. Tässä harjoitteessa kaadutaan suurin vartaloin taaksepäin kohti paria, ja pari ottaa kaatujan kiinni, ennen kuin tämä kaatuu maahan saakka. (Räty 2011, 76; Kataja ym. 2011, 72.) Luottamustehtävillä vaikutetaan siihen, miten syvällisiin vuorovaikutuksellisiin tilanteisiin ryhmä voi mennä. Näillä harjoitteilla myös parannetaan ryhmän koheesiota, eli sitä, kuinka ryhmähenki toimii. Luottamustehtävät ennaltaehkäisevät kiusaamista. Näiden tehtävien kautta jokainen ryhmän jäsen selkeyttää omaa rooliaan ryhmässä.

4.4 Kommunikaatiotehtävät

Tehtävien tavoitteena on aktivoida erityisesti ryhmän sisäistä vuorovaikutusta ja viestintää sekä auttaa tunnistamaan kommunikoinnin ongelmia tai vahvuuksia. Tehtävissä voi olla viestintää vaikeuttavia elementtejä, kuten toimiminen sokkona tai vaatimus saada perille monimutkainen sanoma ympäristön häiriötekijöistä huolimatta. Tyypillinen esimerkki viestintätehtävästä on tehtävä, jossa ryhmä on jaettu pieneen tilaan pareiksi, ja jokainen yrittää viestiä oman, monimutkaisen sanomansa kuuntelijalleen toisten parien yrittäessä samanaikaisesti samaa. (Räty 2011, 76; Kataja ym. 2011, 74.) Kommunikaatiotehtävät parantavat koheesiota

sekä selkeyttävät ryhmän jäsenten rooleja. Tällä myös vaikutetaan ryhmän sisäiseen päätöksentekoon ja voidaan edistää ryhmässä päättämistä.

4.5 Ongelmanratkaisutehtävät & yhteistyöharjoitteet

Ongelmanratkaisutehtävät ovat monipuolisia ja haastavia ryhmätehtäviä, jotka vaativat kykyä suunnitella, organisoitua ja toimia yhdessä. Tehtävät ovat usein vaikeustasoltaan tutustumisharjoitteita huomattavasti vaativampia, ja ryhmän täytyy ponnistella sekä yrittää useita kertoja ennen onnistumista.

Ongelmanratkaisutehtävissä on aina myös epäonnistumisen mahdollisuus. (Räty 2011, 76; Kataja ym. 2011, 59, 80.) Ongelmanratkaisu ja yhteistyötehtävät ovat nimensä mukaisesti tehtäviä, joilla parannetaan ryhmän yhteistoimintaa eli koheesiota. Edellytyksenä tällaiselle toiminnalle on, että vuorovaikutus ryhmässä toimii ja päätöksenteko on selkeää. Mikäli näin ei ole, tehtävät ovat ryhmälle haastavia. Tämä voi myös olla ohjaajan tavoite, jotta ryhmä tajuaisi omat ongelmansa.

4.6 Harjoitteiden kehittäminen

Harjoitteiden kehittäminen vaatii kyseisen harjoitetyypin tavoitteisiin perehtymistä. Harjoitteiden kehittäminen ja muuttaminen sopivaksi kyseiseen kategoriaan vaatii ajattelua. Pääosassamuutosten jälkeen on kuitenkin tarkkailu: ohjaajan tulee tehdä havaintoja koko harjoitteen ajan, jotta hän voi purkuvaiheessa tuoda huomionsa mukaan keskusteluun.

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Opinnäytetyön tarkoitus on tuottaa Koulutuskeskus Salpauksen toisen asteen opettajille suunnattu opas yhteistyössä Päijät-Hämeen hyvinvoivat äijät -hankkeen kanssa. Oppaan avulla opettajat voivat tukea ja edistää luokkansa ryhmäytymistä. Oppaan avulla pyritään myös herättelemään opettajien luovuutta kehittämään uusia harjoitteita sekä käytäntöjä, jotka soveltuvat niin ohjaajan kuin ryhmäläisten tavoitteisiin. Jokainen tilanne, ryhmä ja ohjaaja ovat erilaisia, joten pyrimme ohjaajan luovuuden haastamisella antamaan parhaat työkalut ryhmänohjaukseen. Luovuuden parantamiseksi emme myöskään anna täysin valmiita vastauksia, joten ohjaajat joutuvat aktiivisesti pohtimaan harjoitteiden sisältöä ja käyttöä. Ryhmäytymisellä sitoutetaan oppilaita ryhmään. Sitouttamisella puolestaan luodaan vertaistukea, joka auttaa opiskelijoita toisen asteen nivelvaiheen luomissa haasteissa. Ryhmäytymisellä pyritään myös lisäämään kouluviihtyvyyttä sekä ennaltaehkäisemään syrjäytymistä.

5.1 Opinnäytetyön prosessi

Opinnäytetyö prosessi lähti käyntiin syksyllä 2011, kun juttelimme nykyisen toimeksiantajan kanssa ryhmäytymisen tärkeydestä sekä toimeksiantajan käynnissä olevasta hankkeesta. Keskustelussa kävi ilmi, että hankkeeseen kaivattiin opettajille suunnattua opasta, jolla voitaisiin edistää ryhmäyttämisen tapahtumista kouluissa. Tämän tapaamisen ja keskustelun jälkeen keskustelimme yhdessä aiheesta ja päätimme lähteä toteuttamaan kyseistä opasta. Meille oli luontevaa lähteä tekemään opinnäytetyötä yhdessä, sillä olimme ennestään tuttuja toisillemme. Tämä edesauttoi meitä siinä, että meillä oli jo entuudestaan hyvä paridynamiikka ja molemmilla omat roolit työskentelyssä. Toisaalta meillä molemmilla oli kiinnostus aiheeseen, vaikka hieman eri lähtökohdista. Toinen meistä oli kiinnostunut oppimaan lisää ryhmäyttämisestä, ja toinen tahtoi tiivistää käytännön kokemuksiaan edellisistä töistään ja opiskeluistaan. Yhteinen linjaus oli meille luontaista ja pääsimme nopeasti yhteisymmärrykseen siitä, millaisen oppaan halusimme kasata.

Lähtiessämme työstämään opinnäytetyötä meillä oli selkeä visio oppaasta. Sen tulisi olla lyhyt ja ytimekäs, ja sen tarkoituksena olisi antaa työkaluja harjoitteiden

monipuoliseen käyttöön. Vision toteuttamiseksi haimmekin tukea kentältä, johon pohjasimme kyselymme. Kyselyn valossa analysoimme, kohtaako visiomme ammattilaisten ajatukset.

5.2 Oppaan rakenne

Oppaan sisältöä mietittäessä päädyimme tekemään pienen kyselyn (Liite 1) sähköpostin kautta sekä opettajille että ryhmäyttämisen ammattilaisille. Kysely lähetettiin kahdelle nuorisotyöntekijälle, yhdelle erityisnuorisotyöntekijälle, yhdelle kuraattorille sekä kahdelle opettajalle. Heistä yksi ei vastannut kyselyymme. Määrittelimme ammattilaisiksi sellaiset nuorten kanssa aktiivisesti työskentelevät, jotka työskentelevät ikäluokkahaitarimme, toisen asteen opiskelijoiden parissa. Toisen asteen opiskelijat ovat iältään 16 vuodesta ylöspäin. Valitsimme sellaisia ammattilaisia, jotka käyttävät ryhmäytymismenetelmiä aktiivisesti työssään. Kyselyssä halusimme ammattilaisilta vastauksia oppaan laajuuteen sekä sen sisältöön. Halusimme tietää, kuinka paljon ja millaista teoriaa ryhmäytymisestä oppaassa tulisi olla sekä kuinka paljon sen tulisi sisältää tietoa harjoitteista.

Vastausten pohjalta pystyimme nopeasti rakentamaan yhdenmukaisen linjan oppaalle, yksittäisiä vastauksia lukuun ottamatta. Vastaukset kertoivat, että oppaan tulisi olla lyhyt ja ytimekäs sekä helposti luettava. Oppaan sisällön tulisi sisältää vähän teoriaa tiivistä. Kyselyssä saimme ammattilaisilta myös erilaisia sisältöön liittyviä vinkkejä, joita pyrimme ottamaan parhaamme mukaan oppaassa huomioon.

*“Tilaa muistiinpanoille, huomioille, arvioinnille. Linkkejä mistä löytää lisätietoa ryhmäyttämisestä sekä harjoitteita”
Nuorisotyöntekijä*

”Ryhmäyttämisen rungon mukaisia eli aloitus, lämmittely, toiminta, pulman ratkaisu ja lopetus jne. Mutta kuitenkin niin, että jokaisesta osiosta olisi muutamia helposti toteutettavissa olevia. Sellaisia joita pystyy toteuttamaan ilman suuria tavarahankintoja tai paikan etsimistä. Toiminnan purkamisesta olisi hyvä olla jotain mainintaa.” Kuraattori

Oppaaseen toivottiin perusteluita, miksi ryhmäytetään ja mitä siitä hyödytään, sekä leikkejä ja teoriaa ryhmän vaiheista. Toivottiin myös, että oppaassa olisi harjoitteita, joita pystyttäisiin soveltamaan erilaisten tavoitteiden mukaisiksi. Harjoitteiden toivottiin olevan helposti toteutettavissa, sellaisia, joita voidaan toteuttaa missä vain ja saatavilla olevilla tarvikkeilla. Oppaassa toivottiin olevan tilaa muistinpanoille. Monet vastaajat toivoivat myös, että oppaassa mainittaisiin verkkosivuja sekä kirjoja, joista voisi saada lisää tietoa teoriasta sekä harjoitteista. Muutamassa vastauksessa esiin nousi myös roolien tärkeys ryhmäyttämistä tehdessä. Harjoitteiden purun tärkeyttä tuotiin esiin muutamassa vastauksessa.

Oppaaseen valittiin kolme erilaista ja tunnettua harjoitetta. Nämä harjoitteet ovat muokattavissa sekä soveltuvat erilaisiin tilanteisiin. Pitkän pohdinnan jälkeen päätimme, että näiden harjoitteiden tulisi olla toiminnaltaan hyvin erilaisia. Toiset ovat paikallaan tehtäviä staattisia harjoituksia, toiset taas dynaamisempia ja enemmän liikettä sisältäviä. Yksi harjoitteista oli tunnettu liikunnallinen leikki ”kuka pelkää...”. Leikistä saa muokattua tavoitteellisen harjoitteen. Toinen oli ryhmätoimintaa edistävä etenemisharjoite, ja kolmantena oli käsillä tehtävä rakennusharjoite. Tarkoitus oli osoittaa, kuinka perinteisistä tehtävistä voidaan varioida tarkoitukseen sopiva harjoite.

5.3 Arviointi

Opasta arvioidessa pyysimme aiempaan kyselyyn vastanneita arvioimaan, kuinka olimme onnistuneet oppaan toteutuksessa. Arvio pyydettiin pienimuotoisessa sähköpostikyselyssä, jossa vastaajat saattoivat vastata avoimiin teemoihin (Liite 2). Arvioinnissa pyrittiin katsomaan valmista opasta ammatillisuuden, käytettävyyden, selkeyden, ulkonäön ja ytimekkyyden kautta. Ammatillisuudella haimme ajatusta teorian ja käytännön yhtenäisyydestä sekä siitä, kuinka ammattilaiset näkivät oppaan hyödyn. Käytettävyys määritettiin sen mukaan, kuinka paljon oppaasta on hyötyä ryhmäyttämistä tekeville. Selkeys ajateltiin oppaan ymmärrettävyyden ja helposti luettavuuden kautta. Ulkonäöllä painotimme oppaan visuaalista ilmettä ja sitä kautta mielekkyyttä ottaa opas luettavaksi. Ytimekkyydellä haimme arviota siitä, kuinka pysyimme asian

tärkeimmissä osa-alueissa sekä pystyimmekö välttämään turhan aiheesta ohi kirjoittamisen.

”Mielestäni selkeä kokonaisuus! Antaa perustiedon ryhmäytymisestä ja ohjaa toimimaan ryhmän tarpeista lähtevään toimintaan. Oppaassa painottuu ryhmäytymisen ajatus ja tavoite, eikä harjoitteet nouse itsetarkoitukseksi vaan toimivat välineinä.” - erityisnuorisotyöntekijä

Oppaan ulkoasua kehuuttiin ja vastaajat kertoivat sen houkuttelevan lukemaan opasta. Ulkoasu selkeytti sisältöä ja sai sen vaikuttamaan vakuuttavalta. Oppaan laajuus oli myös hyvä, sillä se ei ollut liian pitkä tai jaaritteleva. Opasta ei pidetty liian valmiina, mutta sen katsottiin kuitenkin sisältää sopivasti vinkkejä ryhmäytymiseen, harjoitteita.

“Opas kuin muistilista ohjaajalle, vastaa nimeään.” – Nuorisotyöntekijä

Vastaukset kertoivat, että olimme tehneet hyvää työtä, mutta edelleen opasta olisi saanut viilata tekstin osalta. Tekstit onnistuimme vastausten mukaan pitämään lyhyinä, jotta lukija jaksaa keskittyä niihin. Joissakin kohdissa arvioijat kuitenkin epäilivät, että mikäli lukija ei ennestään tunne ryhmäytymistä tukevaa toimintaa, hän ei välttämättä ymmärrä oppaan joitakin osia. Oppaan pohjimmaista ideaa kolmesta erilaisesta, varioitavissa olevasta harjoitteesta pidettiin erityisesti, mutta samalla myös tuotiin ilmi, että ideaa olisi voinut paremmin avata lukijalle.

Mielestämme onnistuimme oppaan tuottamisessa hyvin: alkuperäinen ajatuksemme oli tuottaa lyhyt ja ytimekäs opas, ja sellaisen saimme aikaan. Otimme myös hyvin huomioon kyselyn pohjalta nousseita ideoita siitä, mitä oppaaseen tulisi laittaa. Reflektoimme, mitä saamistamme ideoista voisimme käyttää oppaassa ja mitkä tulisi viedä eteenpäin kehitysideoina. Haastavaa oli teorialiedon saaminen oppaaseen sekä asioiden esittäminen lyhyesti ja ymmärrettävästi. Mielestämme onnistuimme tässä kohtalaisesti, ja uskomme, että joiltakin osin opas jäi epäselväksi. Tämä myös kertoo, kuinka tekijöiden itsensä on vaikea nähdä opasta ulkopuolisen silmin työskenneltyään sen parissa pitkään.

6 POHDINTA

Lähtiessämme tekemään opinnäytetyötä asetimme sekä oppaalle että itsellemme tavoitteita. Työn tavoitteena oli valmistaa selkeä ja ytimekäs opas.

Henkilökohtaisena tavoitteena meillä oli oppia ymmärtämään monitahoista ryhmäytymisen dynamiikkaa sekä soveltamaan teoriaa käytäntöön. Tavoitteena oli oppia tunnistamaan erilaisia ryhmäilmiöitä sekä hyödyntämään niissä syntyviä kasvukokemuksia ryhmän tavoitteiden mukaisesti. Opinnäytetyö tukee ammatillista kasvuamme kohti tulevaisuuden työtä ihmisten parissa sekä antaa meille uusia työvälineitä arjen haasteisiin. Prosessi opetti meille myös kirjallisen työn valmistamista, mihin varmasti tulemme myös törmäämään työelämässä.

Reflektoiden opinnäytetyötä ammatillisesti pystymme näkemään, kuinka suuri vaikutus ryhmäyttämällä yhteiskunnallisesti on. Ryhmäyttämällä nuoria pystytään edesauttamaan heidän integroitumistaan yhteiskuntaan ja näin ollen vähentämään heidän syrjäytymistään. Tiivis opiskeluryhmä parantaa opiskelumotivaatiota, ja näin opiskelijoita valmistuu enemmän ammattiin. Kouluttautuneiden nuorien määrä vaikuttaa nuorisotyöttömyyteen. Näin myös kouluttautumisen arvo nousee ja pystytään panostamaan laadulliseen opetukseen. Ryhmäyttämällä kehitetään yksilöiden vuorovaikutustaitoja ja voidaan parantaa sosiaalista kanssakäymistä.

Tuottamallamme oppaalla pystytään tarjoamaan opettajille ammatillisia valmiuksia ryhmäyttää opiskelevia nuoria. Oppaan avulla he myös pystyvät tarkkailemaan opiskelijoita ja puuttumaan tilanteeseen, jos huomaavat jonkun selvästi oirehtivan ryhmässä. Näin voidaan tehostaa ennaltaehkäisevää toimintaa ja taloudellisesti helpottaa yhteiskuntaa, kun ongelmat eivät pääse kärjistymään suuriksi.

6.1 Aikataulun toteutuminen

Opinnäytetyötä suunnitellessamme ideanamme oli, että julkaisuseminaari olisi keväällä 2013. Alkuun aikatauluissa pysyminen ei tuottanut ongelmia, ja saimmekin opinnäytetyön aloitettua ripeästi. Suunnitelmaseminaari pidettiin aikataulun mukaisesti keväällä 2012. Aikataulujen hallinta kuitenkin yllätti meidät

opinnäytetyötä tehdessä suunnitelmaseminaarin jälkeen. Töiden ja opiskelun takia motivaatio ei riittänyt opinnäytetyöhön kesällä ja syksyllä 2012. Tämän takia opinnäytetyö viivästyi. Toinen suuri haaste meidän opinnäytetyöllemme oli, kun toinen tekijä sairastui keväällä 2013 pitkäaikaisesti. Pitkä sairausloma vaikutti selvästi siihen, millä työteholla pystyimme tekemään opinnäytetyötä.

Syksyllä 2013 aloimme tehdä opinnäytetyötä intensiivisesti sairauslomasta huolimatta. Kirjoitimme opinnäytetyötä sekä omilla tahoillamme että yhdessä. Prosessin mennessä eteenpäin totesimme, että yhdessä kirjoittaminen soveltui meille paljon paremmin. Meidän olisi pitänyt alusta asti kirjoittaa enemmän yhdessä kuin erikseen. Syksyn aikana pidimme tiiviisti yhteyttä n sekä opinnäytetyön toimeksiantajaan. Syksyn alussa lähestyimme Salpauksen opettajia, nuorisotyöntekijöitä sekä erityisnuorisotyöntekijää. Lähetimme heille sähköpostikyselyn oppaan tiimoilta. Tiiviin kirjoittamisen jälkeen pyysimme heiltä myös arvion oppaasta. Palautteen perusteella hienosäädimme opasta. Kirjoitimme opasta ja opinnäytetyötä yhtä aikaa, niin että kirjoittaminen tuki meidän prosessiamme. Kun saimme oppaan valmiiksi, viimeistelimme vielä opinnäytetyön ja reflektoimme tekemiämme valintoja.

6.2 Opas

Opasta kirjoitettaessa meillä oli koko ajan mielessä, ettei opas voisi olla kovin laaja, vaan pikemminkin lyhyt ja ytimekäs. Tämä mielipide perustui olettamukseen, että opettajilla ei olisi resursseja lukea pitkää ja laajasti kirjoitettua opasta. Kyselymme perusteella oletuksemme oli oikea, sillä opettajilla ei ole mahdollisuutta tutustua laajasti aiheeseen. Kirjoittamisessa meillä oli koko prosessin ajan haasteena, että saisimme oppaan pysymään lyhyenä ja informatiivisena. Vuoronperään muistutimme toisiamme aiheesta pysymisestä, koska olisimme halunneet laittaa oppaaseen paljon enemmän tietoa kuin oli välttämätöntä.

Opasta tehdessä kävimme arvioivaa keskustelua sen toteutuksesta. Arvioimme myös jatkuvasti asioita, joita tulisimme sisällyttämään oppaaseen. Huomasimme, että intensiivisesti työskennellessä on vaikea arvioida objektiivisesti työtään.

Tämän oman arvioinnin tueksi kyselimmekin ammattilaisilta neuvoa. Ammattilaisten avulla pystyimme myös hakemaan luotettavampaa näkökulmaa oppaan sisältöön.

Ulkoasullisesti oppaan tuli olla yksinkertainen ja korostaa tiivistä informaatiota. Oppaan ulkoasun tuli olla helposti lähestyttävä ja kevyt, jotta siihen olisi matala kynnys tutustua. Totesimme oman tieto-taitomme olevan riittämätön ulkoasun toteuttamiseen, joten ulkoistimme taittamisen. Näin onnistuimme saamaan oppaasta sen näköisen kuin halusimme.

Mielestämme saavutimme hyvin toiveiden mukaisen tiiviin ja informatiivisen oppaan, joka vastaa tarpeeseen. Oppaan kirjoittaminen oli loppujen lopuksi hyvin helppoa, koska olimme tehneet hyvän suunnitelman sen sisällöstä. Kirjoittamisprosessia auttoi, että meillä molemmilla oli samanlainen visio oppaan sisällöstä ja visualisesta ilmeestä.

6.3 Opinnäytetyön kirjoitus prosessi

Tehdessämme opinnäytetyötä parityönä huomasimme, että toisen ollessa kykenemätön tai kadottaessa motivaationsa pystyi toinen kannustamaan tai muuten edistämään tuotoksen valmistumista. Yhteisten hetkien löytäminen työskentelylle kalentereistamme oli toisinaan vaikeaa. Hyvällä etukäteen tehdyllä suunnitelmalla pystyimme kuitenkin löytämään yhteisiä aikoja, jotka käytimme mahdollisimman tehokkaasti. Olemme myös jakaneet työtehtäviä, jotka olemme sitten yhdessä analysoineet ja viimeistelleet.

Vaikka sairastumisella on ollut työpanokseen suuri vaikutus, se ei kuitenkaan ole estänyt yhdessä työskentelyä. Sairauslomalla oleminen ei ole heikentänyt ennalta hankittua ammattitaitoa, joka on ollut opinnäytetyön kannalta tärkeässä roolissa. Olemme pystyneet opinnäytetyössä ammentamaan tietoa harjoittelussa ja työssä opituista asioista sekä hyödyntämään aikaisempaa nuoriso- ja vapaa-ajanohjaajan koulutusta.

Aiempi tuttavuus alan ammattilaisiin on madaltanut kynnystä kysyä heidän mielipiteitään oppaasta. Aiemmat tuttavuussuhteet ovat myös parantaneet kyselyiden vastausprosenttia. Olemme pystyneet sitomaan yhteen koulussa opittua teoriaa, työkentän tarpeita sekä työntekijöiden käytänteitä. Näin olemme opiskelijoina saaneet monitahoista oppia opinnäytetyötä tehdessämme.

6.4 Jatkotutkimukset ja kehitysideoita

Opinnäytetyöprosessin aikana sekä keskusteluissa ammattilaisten kanssa nousi esiin ryhmäytymisen tarve integroitua opetussuunnitelmaan. Tämä toteutuisi mielestämme myös parhaiten sisällyttämällä ryhmäytyminen oppiaineisiin ja käyttämällä erilaisia oppimismuotoja ja harjoitteita tunneilla. Koulujen tulisi myös järjestää ryhmäyttämispäiviä laaja-alaisemmin ja säännöllisesti. Päiviä voisi hyvin olla koulun aloituksen ja lopetuksen aikoihin sekä keskellä lukuvuotta. Näin saataisiin luotua ryhmälle selvä kehityskaari sekä synnytettyä ryhmähenkeä.

Opettajia itseään tulisi ryhmäyttää sekä kouluttaa ryhmäyttämiseen. Näin heillä olisi omakohtaisia kokemuksia, joiden avulla työstää ryhmäyttämistä. He myös ymmärtäisivät paremmin ryhmädynamiikkaa ja sen kehityksen kaarta ollessaan itse osallisena ryhmäyttämässä. Tähän koulutukseen voisi liittää tutustumisia muihin kouluihin sekä opintoaloihin. Näin saataisiin uusia ideoita ja voitaisiin kehittää vanhoja käytänteitä paremmiksi. Vertaistuella pystyttäisiin myös pureutumaan suurempiin ongelmiin, joita ryhmäyttämässä kouluympäristössä on. Tästä jatkokehityksenä voisivat opettajat itse lähteä kasaamaan käyttöönsä tietopankkia, johon voisi varastoida leikkejä, harjoitteita sekä oppiainesovelluksia kaikkien käyttäjien tarpeisiin.

Edellä mainittujen kehitysajatusten pitkäjänteisenä tavoitteena olisi myös taloudellinen hyöty. Kun talon sisällä olisi ammattitaito tehdä ryhmäytystä, ei olisi tarvetta pyytää apuun ulkopuolisia, jotka ovat vain hetken tekemisissä ryhmän kanssa. Ryhmäyttäminen on pitkäaikainen prosessi, ja sitä tulisi työstää myös arkisessa kouluelämässä. Tällaisen ryhmäyttämisen vaikutukset näkyisivät kouluviihtyvyydessä, opiskelumotivaatiossa sekä koulukiusaamisen vähentymisessä.

Opinnäytetyöprosessin aikana saimme palautetta pienelle ryhmälle tehdyn kyselyn kautta. Kyselyssä nousi selvästi esille, että opettajilla on tarve saada koulutusta ongelmatilanteisiin ryhmissä, opiskelijoiden motivoimiseen ja erityisryhmien kanssa työskentelyyn. Opettajilta myös tuntuu puuttuvan leikittämisosas, joka soveltuisi kouluun. Tällaisen oppaan kasaamisen ajatuksena voisi olla leikkien sitominen erilaisiin oppiaineisiin, jolloin oppimisesta tulisi mielekkäämpää. Esimerkiksi hedelmäsalaattileikin, jossa osallistujat ovat banaaneja, omenoita ja rypäleitä, voisi muokata biologian oppitunnille ja geeneihin.

LÄHTEET

- Aalto, M. 2004. Ryppäästä ryhmäksi – turvallisen ryhmän rakentaminen. Tampere: Paino Tammer-Paino Oy.
- Ahokas, M., Lahikainen, A., Pirttilä-Backman, A-M. & Suoninen, E. 2010. Arjen sosiaalipsykologia. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Haapanen, M., Hakosalo, J., Kähkönen, K. & Vääränen, M. 2010. Kehittämishanke - Aloittavien opiskelijoiden ryhmäytymisen tukeminen toisen asteen koulutuksessa. Tampereen ammattikorkeakoulu.
- Jauhiainen R. & Eskola M. 1994. Ryhmäilmiö. Helsinki: WSOY.
- Jyväskylän yliopisto Kielikeskus. 2013. Esimerkkejä eri puhetyyleistä. [viitattu 9.11.2013] Saatavissa: https://kielikompassi.jyu.fi/puheviestinta/tietomajakka/maja_perusteita_valmistautuminen_puhetyylit.shtml
- Kataja, J., Jaakkola, T. & Liukkonen, J. 2011. Ryhmä liikkeelle : toiminnallisia harjoituksia ryhmän kehittämiseksi. Jyväskylä : PS-Kustannus
- Kilpinen, T. 2010. Päijätämäläisten nuorten miesten hyvinvoinnin edistäminen. Hankesuunnitelma. Saatavissa Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta pyydettäessä.
- Kopakkala A. 2005. Porukka, jengi, tiimi: ryhmädynamiikka ja siihen vaikuttaminen. Helsinki: Edita Prima Oy
- Kuusela, P. (toim). 2007. Sosiaalipsykologia – Yksilöstä yhteiskuntaan. Suomi.
- Leskinen, E. 2009. Ryhmä toimimaan! Vinkkejä tutustumiseen, oppimiseen ja yhteistyöhön. Juva: PS-kustannus
- MAST - Maakunnallinen ohjausmalli. 2011. Ryhmäyttämisoapas [Viitattu 25.10.2013] Saatavissa: <http://www.mastohjaus.fi/julkaisut.html>
- Metso, V. 2008. ”Se koulu oli tavallaan pakko jättää” – Nuorten mielenterveysongelmat ja toisen asteen koulutuksen keskeyttäminen. Jyväskylän

yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Erityispedagogiikan Pro gradu

MLL. 2012. Kuulun! - Välineitä ryhmän toiminnan tukemiseen. Esa Print.

Niemistö R. 2007. Ryhmän luovuus ja kehityshehdot. Tampere: Palmenia-kustannus.

Opetushallitus. 2010a. Hyviä käytänteitä ESR-hankkeista. [Viitattu 25.10.2013] Saatavissa: http://www.edu.fi/perusopetus/oppilaanohjaus/hyvia_kaytanteita_esr-hankkeista/ryhmanohjaus

Opetushallitus. 2010b. Koulun ja oppilaitoksen huolenpito- ja turvallisuuskulttuurin lähtökohtia. [Viitattu 6.10.2013] Saatavissa: http://www.oph.fi/terveyden_hyvinvoinnin_ja_turvallisuuden_edistaminen/koulun_ja_oppilaitoksen_huolenpito-ja_turvallisuuskulttuurin_lahtokohtia

Peavy, R. 2006. Sosiaalidynaamisen ohjauksen opas. Helsinki. Psykologien Kustannus Oy.

Pennington, D. 2005. Pienryhmän sosiaalipsykologia. Gaudeamus kirja. Helsinki. Tammer-paino.

Projektipäällikkö Päijät-Hämeen Hyvinvoivat Äijät Tuominen. J – 2013 Puhelin haastattelu 26.9.

Päijät-Hämeen Hyvä-hanke. 2013. Esite. Lahden ammattikorkeakoulu. [viitattu 17.10.2013] Saatavissa: www.lamk.fi/hyva/

Räty, K. 2011. Elämyspedagoginen ohjaaminen: Ajatuksia kokemukselliseen oppimiseen. Tampere: Outward Bound ry.

Sievilä, A. 2013. Joka kuudes keskeyttää amk-opinnot. Etelä-Suomen Sanomat. 11.11.2013

Stengård, E., Appleqvist-Schmidlechner, K., Upanne, M., Parkola, K. & Henriksson M. 2008. Time out! Aikalisä! Elämä raiteilleen – Varusmies- ja siviilipalveluksen ulkopuolelle jääneiden miesten elämäntilanne ja psykososiaalinen hyvinvointi. Helsinki: Valopaino Oy

Tilastokeskus. 2011. Koulutustilastot 2009. [Viitattu 24.2.2012] Saatavissa:

http://tilastokeskus.fi/til/kkesk/2009/kkesk_2009_2011-03-15_tau_001_fi.html

Tuckman, B. 1965. Developmental sequence in small groups [Viitattu 24.2.2012]

Saatavissa:

<http://openvce.net/sites/default/files/Tuckman1965DevelopmentalSequence.pdf>

Tuukkanen, J. 2013. Erityisnuorisotyöntekijä, Peruspalvelukeskus oiva.

Sähköposti kysely.

LIITTEET

Liite 1

Kyselylomake:

Hei,

Olemme Lahden ammattikorkeakoulun sosionomi opiskelijoita ja teemme opinnäytetyötä, jonka tavoitteena on tuottaa opas toisenasteen opettajille ryhmäytämisen tueksi. Pyydämme teitä ystävällisesti kertomaan mielipiteen oppaan sisällön tarpeesta, avustavien kysymysten kautta. Voitte myös antaa vapaamuotoisen vastauksen aiheesta, jotta voimme tehdä paremmin palvelevan oppaan opettajille.

Tässä kysymyksiä joihin toivoisimme teiltä vastauksia:

Kuinka laaja opas on hyödyllinen?
lehtinen (2 - 4 sivua) / lyhyt vihko (8 -10 sivua) / Vihko (15 – 30 sivua)

Millaisia harjoitteita tulisi oppaassa olla?

Minkä verran oppaan tulisi sisältää teoriaa?

Mikä olisi hyödyllinen teoria tieto opettajille?

Mitä muuta ryhmäytämisoppaan tulisi sisältää?

Kiitos vastauksista

Liite 2

Tervehdys!

Tässä olisi meidän viimeisin versio RTO- Ryhmyttämistä tukevasta oppaasta.

Toivoisimme että tutustuisitte siihen ja antaisitte meille oppaasta arviota.

Toivoisimme arvio kommentteja seuraaviin kohtiin:

- Ammatillisuus

- Käytettävyys

- Selkeys

- Ulkonäkö

- Ytimekkyys

Tämän lisäksi jos tulee jotain mieleen niin mieluummin kuulemme teidän mielipiteitänne asiasta.

Terveisin

Sami Tirkkonen

Jussi Leinonen